

Lokalne projekty – doradzamy zawodowo i doskonalimy językowo

DOI: 10.47050/jows.2022.1.141-145

Międzynarodowe projekty eTwinning są znane i realizowane w wielu polskich szkołach. Zanim jednak rozpoczniemy współpracę z zagranicznymi szkołami, uczelniami, warto zdobyć doświadczenie i pochylić się nad możliwością realizacji projektu skupionego na potrzebach środowiska lokalnego bezpośrednio związanego ze szkołą. Niniejszy tekst zawiera przykłady takiej współpracy, zwracając uwagę na jej wymierne korzyści społeczne oraz możliwość poznania predyspozycji zawodowych młodych ludzi w niej uczestniczących.

DR ANNA PAŁCZYŃSKA

Zespół Szkół Ponadpodstawowych
w Kleszczowie, Akademia Humanistyczno-
-Ekonomiczna w Łodzi

AGNIESZKA NAGODA-GĘBICZ

Zespół Szkół Ponadpodstawowych
w Kleszczowie

Chcąc aktywizować – i jednocześnie doradzać zawodowo – możemy proponować uczniom na trzecim etapie kształcenia wejście w rolę nauczyciela celem próbowania swoich sił w niełatwej sztuce przekazywania wiedzy. W ten sposób można połączyć rozeznanie preferencji zawodowych z elementami nauczania języka obcego lub innych przedmiotów. Choć w przypadku języków obcych projekty kojarzą się przede wszystkim ze współpracą z podmiotami zagranicznymi, np. „Living Together” (Radkowski 2018), D.I.A.L.O.G. (Deckert 2018) czy inne projekty opisane na łamach „Języków Obcych w Szkole” (zob. Krawiec i in. 2019), mogą one równie dobrze mieć zasięg lokalny.

Ustawa z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe w art. 26a ust 1. określa, że prowadzone są w placówkach edukacyjnych „zaplanowane i systematyczne działania w zakresie doradztwa zawodowego, w celu wspierania dzieci i uczniów w procesie rozpoznawania zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych, w tym przygotowania do wyboru kolejnego etapu kształcenia i zawodu” (Dz.U. z 2021 poz. 1089: 20). Podążając za przekonaniem, że nauczyciele powinni wzbudzać w uczniach „głębszą, długotrwałą motywację, którą łatwiej osiągnąć, skłaniając uczniów do współpracy poprzez wspólne projekty językowe” (Komorowska 2020: 9), nauczyciele wielu polskich szkół decydują się pracować metodą projektu. Do celów niniejszego tekstu przyjmujemy, że projekt jest „terminowym zadaniem wymagającym podejmowania różnych aktywności, realizowanym samodzielnie przez uczniów według przygotowanego wcześniej planu” (Klimowicz 2009: 79). Oprzemy się również na twierdzeniu Królikowskiego (2001: 6), że praca tą metodą dzieli się na trzy zasadnicze etapy: planowanie, realizacja i ewaluacja. W literaturze przedmiotu najczęściej wymienia się cele główne (ang. *objectives*) i cele szczegółowe (ang. *goals*) (Roszkowski i Wiatrak 2005: 39–40), które określimy dla każdego przykładu opisanego poniżej lokalnego projektu.

„Licealista w przedszkolu” – propozycja dla nauczycieli szkół ponadpodstawowych i przedszkoli

Ten projekt językowy zakłada prowadzenie przez uczniów liceum zajęć z dowolnego języka obcego w oddziałach przedszkolnych. Cele główne to przekazanie wiedzy z zakresu danego języka obcego oraz doradztwo zawodowe dla uczniów szkół ponadpodstawowych. Do celów

szczegółowych zaliczyć można rozwijanie umiejętności przekazywania wiedzy, rozwijanie umiejętności komunikacji między ludźmi w różnym wieku i umiejętności pracy w grupie, rozwijanie umiejętności radzenia sobie ze stresem i podejmowania szybkich decyzji, pokonywanie barier językowych, kształcenie uczucia empatii i otwarcia na potrzeby społeczne innych członków środowiska lokalnego.

Projekt można podzielić na trzy etapy: planowanie, realizacja, ewaluacja. W pierwszym z nich nauczyciel języka angielskiego ze szkoły ponadpodstawowej analizuje potencjał, zainteresowanie i umiejętności swoich uczniów. Przedstawia zakres projektu dyrektorowi szkoły, który w porozumieniu z dyrektorem przedszkola i nauczycielem prowadzącym, rozważa możliwość współpracy, ustalając formę spotkań, potrzebne środki oraz tematykę.

Dla sformalizowania współpracy można opracować porozumienie o współpracy lub list intencyjny, w którym określa się m.in.: kto jest, za co i za kogo odpowiedzialny. Do takiego dokumentu załączony zostaje harmonogram spotkań. Po dopracowaniu kwestii formalnych uczniowie zapoznawani są z założeniami oraz przebiegiem projektu. Można do niego zaangażować chętnych uczniów lub podążyć za innym kluczem i włączyć w jego realizację np. uczniów klas o profilu językowym. Wybrana grupa licealistów zaczyna przygotowania projektowe. Po wyjaśnieniu przez nauczyciela założeń uczniowie dzielą się na grupy, wybierają lidera i zaczynają przygotowania do prowadzenia zajęć z języka angielskiego w określonej przez nauczyciela tematyce. Nauczyciel prezentuje sposoby pracy, które można wykorzystać, ucząc języka obcego w przedszkolu, a uczniowie na tej podstawie decydują, którymi metodami i technikami będą pracować, co im będzie potrzebne, jak wprowadzą zagadnienia dostosowane do poziomu wiedzy i umiejętności przedszkolaków. Na tym etapie pracy nauczyciel może okazać się niezwykle pomocny, podając przykłady dobrych praktyk, podsuwając odpowiednie materiały dydaktyczne i/lub sposoby prowadzenia zajęć w takiej grupie wiekowej. Uczniowie dzielą się na zespoły, z których każdy koncentruje się na innej grupie wiekowej – trzylatki, czterolatki, pięciolatki i sześciolatki. Po wstępnych przygotowaniach uczniowie prezentują w grupach swoje pomysły na przeprowadzenie zajęć. Ten etap projektu najlepiej przeprowadzić „na żywo”, tzn. wyznaczona grupa prowadzi zajęcia, a pozostali uczniowie wcielają się w rolę przedszkolaków, biorąc udział w tych zajęciach. Taka forma przygotowania pozwala sprawdzić, czy opracowanie zajęć jest odpowiednie, ile czasu zajmuje każde ćwiczenie. Nauczyciel w tym momencie sprawdza, czy przygotowane instrukcje są zrozumiałe, a wszystko poprawne językowo. Bardzo dobry efekt zajęć otrzymujemy, łącząc je z wydarzeniami oczekiwanymi przez młodsze dzieci, np. mi-kołajki, Boże Narodzenie, Wielkanoc.

Podczas realizacji projektu uczniowie przeprowadzają zajęcia przygotowane wcześniej pod nadzorem nauczyciela języka obcego. W przypadku języka angielskiego często sięgają do piosenek „Super Simple Songs” (zob. supersimple.com), opierając na nich zajęcia. Wprowadzają na początek słownictwo, np. za pomocą stworzonych przez siebie flashcards, później starają się to słownictwo przećwiczyć, np. za pomocą ćwiczeń typu „What’s missing?” (w tym ćwiczeniu prowadzący rozkłada obrazki ze słownictwem, prosi uczniów o zamknięcie oczu, zasłanianie lub zabiera jedną kartkę, prosi o otwarcie oczu i pyta: „What’s missing?”, czyli „Czego brakuje?”). Następnie można pokusić się o ruchome przećwiczenie słownictwa. W tym celu można rozłożyć karty ze słownictwem w różnych częściach sali i zadając pytanie: „Where’s ...?”, czyli „Gdzie jest...?”, zachęcać przedszkolaki do poszukiwania słowa, o które pytamy. W kolejnej fazie zajęć można już spróbować zaśpiewać piosenkę zawierającą wprowadzone słownictwo, by przejść do części końcowej zajęć. Spotkanie warto zakończyć pracami manualnymi. Najłatwiej tutaj zachęcić przedszkolaki do kolorowania obrazków związanych z tematyką zajęć, ale można również użyć plasteliny, włóczki czy innych materiałów do prac technicznych. O tym wszystkim powinni zdecydować uczniowie liceum w czasie przygotowań do projektu. Jako nauczyciele powinniśmy zwrócić uwagę na to, aby każdy członek grupy miał przydzielone zadanie, za które jest w pełni odpowiedzialny.

Rys.1. Uniwersytet dziecięcy - dyrektor rozdaje dzieciom indeksy

Źródło: fotografia własna.

Po wizycie licealistów w przedszkolu następuje jeden z najważniejszych etapów projektu, tzn. ewaluacja. Nie chodzi tutaj o ocenianie uczniów, lecz o refleksję ich oraz nauczyciela. Warto w tym momencie zastanowić się wspólnie nad tym: czego się nauczyliśmy, co nas zaskoczyło, co zrobilibyśmy inaczej, czy wyobrażamy sobie w przyszłości być nauczycielem wychowania przedszkolnego, nauczycielem przedmiotu na wyższych etapach kształcenia itd. Można poprosić również uczniów o zapisanie swoich wrażeń jako odpowiedzi na pytania: co mi się podobało, co mi się nie podobało, co bym zmienił/a. Warto podsumować taki projekt i opisać go. Relację można umieścić na stronie szkoły oraz w lokalnej prasie¹.

¹ Zob. wpisy na stronie archiwum Zespołu Szkół Ponadpodstawowych w Kleszczowie: *Licealista w przedszkolu po raz kolejny* bit.ly/3i4d3u0; *Licealista w przedszkolu po raz ósmy* bit.ly/3HZRY3P.

„Uniwersytet dziecięcy” – propozycja dla nauczycieli szkół ponadpodstawowych i przedszkoli lub szkół podstawowych

Ten projekt zakłada prowadzenie przez uczniów liceum lub technikum zajęć z dowolnego przedmiotu oraz z języka obcego na terenie swojej szkoły. Cele główne i szczegółowe pokrywają się z założeniami projektu „Licealista w przedszkolu”, ale mają także za zadanie promować szkołę ponadpodstawową wśród najmłodszych, pokazując pracownie przedmiotowe i zajęcia w nowym otoczeniu. Sprzyja to zaciekawieniu najmłodszych oraz pozwala zaprezentować większą liczbę pomocy dydaktycznych. Różnica wynika z miejsca prowadzenia zajęć – tym razem jest to teren szkoły ponadpodstawowej.

Etapy projektów realizowane są analogicznie, jednak zaangażowani są także nauczyciele innych przedmiotów tj.: historii, matematyki, chemii, fizyki, co pozwala na korelację interdyscyplinarną nauczania, tak pożądaną w programach szkolnych. W projekcie tym uczestniczą starsze dzieci przedszkola, tj. pięcioletki i sześciolatki, ze względu na prezentację zróżnicowanych i trudniejszych treści. Uczniowie muszą dostosować przekazywane treści do wieku uczestników, co często sprawia największą trudność, gdyż wymaga dodatkowo umiejętności metodycznych, które starają się przed realizacją projektu przekazać nauczyciele. Korzystając z tych wskazówek, uczniowie szkoły średniej wchodzą zatem w rolę dydaktyków.

Po opracowaniu przez dyrektorów i nauczycieli harmonogramu oraz podpisaniu listu intencyjnego można przejść do realizacji projektu. Nauczyciel szkoły ponadpodstawowej wybiera niewielką grupę uczniów, z którymi przygotowuje zajęcia dla sześciolatek. Wydaje się, że ta grupa nie powinna być zbyt duża, aby utrzymać komfort pracy, czasem dwie osoby wystarczą. Nauczyciel i uczniowie szkoły ponadpodstawowej określają, jaka tematyka będzie poruszana na zajęciach. Dobrą praktyką jest na tym etapie skonsultować wybór z nauczycielem pracującym w przedszkolu. Po określeniu tematyki spotkań uczniowie poszukują sposobu jej realizacji. Nauczyciel może pokazać metody przekazywania wiedzy na wczesnym etapie edukacyjnym i/lub odesłać podopiecznych do odpowiedniej literatury. Inspirujące mogą okazać się strony internetowe: Dzieci Są Ważne, British Council – zabawy językowe dla dzieci, 6 pomysłów na zabawy językowe.

Pierwsza wizyta sześciolatek w szkole może przybrać formę inauguracji roku „akademickiego”. Sześciolatek wita dyrektor, wręcza im zrobione przez nauczycieli „indeksy”, do których będą zbierać wpisy z zajęć. Po zakończeniu projektu te książeczki stają się ciekawą pamiątką. Następuje seria spotkań odbywających się zgodnie z harmonogramem. Po ostatnim spotkaniu dyrektor szkoły spotyka się z sześciolatkami ponownie, gratuluje ukończenia „Uniwersytetu Dziecięcego”, wręcza dyplomy i drobne upominki.

Ewaluację każdego projektu warto prowadzić na bieżąco. Ważna tutaj będzie współpraca, w szczególności między nauczycielami języków obcych różnych etapów edukacyjnych, którzy powinni na bieżąco korygować tematykę oraz techniki pracy na zajęciach, jeśli te z jakichś względów okażą się źle dopasowane i/lub nie są widoczne oczekiwane efekty. Po przeprowadzeniu każdego zajęcia warto zorganizować spotkanie nauczycieli uczących w obydwu placówkach oraz uczniów szkoły ponadpodstawowej celem wymiany opinii, doświadczeń. Uczniowie szkoły ponadpodstawowej mogą się wiele nauczyć od nauczycieli języka obcego placówki przedszkolnej. Można pokusić się również o rozmowę z sześciolatkami celem zorientowania się, jakie elementy projektu im się podobają, a które mniej. Po zakończeniu wszystkich działań warto je opisać i umieścić na stronie szkoły, aby promować wysiłek i zaangażowanie uczniów wśród społeczności szkolnej i lokalnej².

Wprowadzanie w szkole ponadpodstawowej projektów, w ramach których uczniowie wchodzą w rolę nauczyciela, ma wiele zalet. Przede wszystkim niezwykle ważny wydaje się aspekt społeczny. Uczniowie uczą się współpracy, wymieniają doświadczenia ze starszym pokoleniem, aby lepiej porozumieć się z pokoleniem młodszym. Dostrzegają ciągłość nauczania. Uczą się przedszkolaki, uczą się nastolatki, uczą się ich nauczyciele. Tego typu *lifelong learning*, czyli uczenie się przez całe życie, uważane jest obecnie za kluczowe, gdyż zapewnia możliwość sprostania wyzwaniom współczesności (zob. Mikołajczyk 2020).

Wchodząc w rolę nauczyciela, uczniowie szkół ponadpodstawowych mają szansę odkryć, jak wymagające jest to zadanie, ile czasu zajmuje i jak wyczerpujące może być. Można zakładać, że taka wiedza wpłynie pozytywnie na ich relacje z nauczycielami, zmotywuje do przejmowania odpowiedzialności za swój rozwój oraz ulepszy komunikację między nimi. Udział w projekcie umożliwi również lepsze poznanie siebie, swoich mocnych i słabszych stron. Uczniowie przedszkoli wychodzą ze swojej strefy komfortu. W przypadku pierwszego projektu przyjmują na terenie swojej sali nieznaną grupę ludzi, mają szansę się od nich uczyć, porozmawiać z nimi, zbudować nowe relacje, otworzyć się bardziej na otaczający świat. W przypadku projektów odwrotnych przedszkolaki wychodzą z murów swojej placówki, wchodzą w inny świat, gdzie mają okazję współpracować z kimś innym niż nauczycielka, którą dobrze znają. Takie doświadczenie pomoże im przygotować się na rozpoczęcie nowego etapu edukacji, jakim jest przejście do szkoły podstawowej.

Podsumowanie

Jedną z podstawowych funkcji szkoły jest wychowanie do życia społecznego. Umiejętność komunikacji międzypokoleniowej jest warta kształtowania, gdyż wpłynie pozytywnie na relacje międzyludzkie. Jak opisuje Pregler (2017: 7): „Celem preorientacji i orientacji zawodowej jest wstępne zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami i środowiskiem pracy, kształtowanie pozytywnej i proaktywnej postawy dzieci wobec pracy i edukacji, a także pobudzanie i rozwijanie zdolności oraz zainteresowań dzieci; natomiast doradztwa zawodowego w liceum i technikum jest przygotowanie uczniów do świadomego i samodzielnego planowania kariery oraz podejmowania i dokonywania zmian decyzji edukacyjnych i zawodowych, uwzględniających poznawanie własnych zasobów oraz analizę informacji na temat rynku pracy i systemu edukacji”. Zaproponowane w tekście projekty zacieśniają więzy lokalnej społeczności, uświadomią młodzieży na potrzeby młodszych, umożliwiają wymianę doświadczeń między nauczycielami różnych szczebli. Stanowią one cenny element preorientacji zawodowej dla przedszkola i doradztwa zawodowego w liceum lub technikum.

Warto również zwrócić uwagę, że „następujące zmiany na rynku pracy i w życiu społecznym wymuszają potrzebę wsparcia uczniów w procesie samookreślenia, samodoskonalenia i świadomego planowania własnej kariery zawodowej oraz poznawania siebie i świata przez całe życie” (Dziurkowska i in. 2017: 3). Lokalne projekty, w ramach których uczniowie mogą wejść w rolę dydaktyka, umożliwiają weryfikację, czy takie plany zawodowe uczniów szkół średnich to w ich przypadku trafny wybór.

² Zob. wpisy na stronie archiwum Zespołu Szkół Ponadpodstawowych w Kleszczowie: *Druga edycja uniwersytetu dziecięcego* bit.ly/3JGPGH2; *Uniwersytet dziecięcy – trzecie spotkanie* bit.ly/3hdkyTX; *Projekt uniwersytetu dziecięcego – czwarte spotkanie* bit.ly/34J1IBv; *Uniwersytet dziecięcy – spotkanie piąte* bit.ly/36pCbh1.

BIBLIOGRAFIA

- Deckert, M. (2018), *D.I.A.L.O.G. – projekt na miarę*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4, s. 57–60.
- Dziurkowska, A., Skoryna, M., Załoga, E. (2017), *Wzorcowe rozwiązania organizacyjne funkcjonowania wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego (WSDZ)*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, <bit.ly/3v5n3zK>, [dostęp: 18.11.2021].
- Klimowicz, A. (2009), *Projekt – co to takiego?* [w:] A. Fijałkowska, J. Płachecka (red.) *Z Comeniusem dookoła Europy w ramach europejskiego programu edukacyjnego „Uczenie się przez całe życie”*, Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, s. 77–82.
- Komorowska, H. (2020), *Motywacja indywidualna a motywacje społeczne w polskiej edukacji językowej. Stare przyzwyczajenia, nowe potrzeby i kilka postulatów*, „Języki Obce w Szkole”, nr 1, s. 5–11.
- Krawiec, M., Gendera, K., Frankowska, M. (2019), *Metoda projektu i propozycja jej zastosowania w edukacji językowej w szkole podstawowej*, „Języki Obce w Szkole”, nr 1, s. 11–16.
- Królikowski, J. (2001), *Projekt edukacyjny. Materiały dla zespołów międzyprzedmiotowych*, Warszawa: Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli.
- Mikołajczyk, K. (2020), *Co to jest lifelong learning? Dlaczego warto uczyć się przez całe życie*, <bit.ly/3JYPRyb>, [dostęp: 18.11.2021].
- Pregler, A. (2017), *Zestaw przykładowych programów preorientacji zawodowej, orientacji zawodowej oraz doradztwa zawodowego dla systemu oświaty*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, <bit.ly/3LOqG2U>, [dostęp: 18.11.2021].
- Radkowski, M. (2018), *Polonez po amerykańsku, czyli o projekcie „Living Together”*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4, s. 61–64.
- Roszkowski, H., Wiatrak, A.P. (2005), *Zarządzanie projektem. Istota, procedury i ich zastosowanie przy korzystaniu ze środków Unii Europejskiej*, Warszawa: Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego.
- Ustawa z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. 2021 poz. 1082).

DR ANNA PAŁCZYŃSKA Doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, absolwentka Uniwersytetu Łódzkiego, nauczyciel dyplomowany języka angielskiego w ZSP w Kleszczowie, adiunkt w AHE w Łodzi, egzaminator OKE. Jest autorką książki *Cultural Equivalence in Polish and German Dubbing* oraz artykułów z zakresu translacji, językoznawstwa feministycznego i metodyki nauczania. Obecnie jej główne zainteresowanie to TIK w edukacji zdalnej.

AGNIESZKA NAGODA-GĘBICZ Dyrektor Zespołu Szkół Ponadpodstawowych w Kleszczowie, absolwentka Uniwersytetu Łódzkiego na Wydziale Matematyki oraz studiów podyplomowych: doradztwo zawodowe, liderów oświaty, zarządzanie oświatą, nauczanie techniki. Nauczyciel dyplomowany, czynny egzaminator egzaminu ośmioklasisty i maturalnego OKE, ekspert z listy MEN ds. awansu zawodowego nauczycieli. Efektywnie współpracuje z pracodawcami i środowiskiem lokalnym jako Ambasador Innowacyjnych Idei i Praktyk Pedagogicznych (certyfikat ŁCDNiKP).